

5 Dakika' da

çıkar çatışması (conflict of interest)

pwc

Şirketlerin ticari hayatlarında sıkça karşılaştıkları ve açığa çıkarılması en zor suistimal türlerinden biri olan çıkar çatışması nedir? Yaygın olarak hangi şekillerde karşılaşılır? Böyle bir durumun varlığından hangi koşullar altında şüphelenilmelidir?

5 Dakika'nın bu ayki sayısında sizler için bu sorulara yanıt arayacağız.

İş hayatı, çalışanların ve yöneticilerin sadece işverenin faydasına hizmet edecek şekilde iyi niyet ve tam bildirim esasına uygun davranmalarını, kişisel faydaları için işverene zararı olabilecek her türlü işlem ve ilişkiden kaçınmalarını gerektirir. Çıkar çatışması, güvene dayalı bu ilişkinin ihlal edilmesidir.

Bir şirket çalışanın, orta veya üst düzey yöneticisinin, Şirket ile ilgili gerçekleştirdiği işlemlerden işvereni olumsuz şekilde etkileyecek, açığa çıkarılmamış, gizli bir ekonomik veya kişisel fayda sağlıyor olması çıkar

çatışmasını meydana getirir. Çıkar çatışmasının varlığından söz edebilmek için şirket aleyhine sağlanan ekonomik veya kişisel çıkarın işverene bildirilmemiş olması gerekir.

Çıkar çatışması durumu ile ticaret hayatında verilen rüşvet arasındaki ayırım çok kolay yapılamamaktadır. Rüşvet durumunda, suçu işleyen kişilere üçünü bir tarafın işlerinin görülmesi için ödeme yapılır. Çıkar çatışmasında ise, suçu işleyen kişi, kendi faydası için hareket eder.

Bu suistimal türünde, açığa çıkarılmayan çıkarın her zaman kişisel ekonomik fayda olması gerekmez. Bazı durumlarda, çalışanın işvereni olumsuz şekilde etkileyecek işlemleri, kendisi için değil, bir yakınına fayda sağlamak amaçlı olabilir.

Hangi şekillerde karşılaşılır?

a) Satın alma planları

Bir çalışanın, herhangi bir satın alma işleminde işverenin, alınan mal veya hizmet bedelinden daha yüksek tutarda faturalanmasına imkan sağlaması, bu çalışanın söz konusu tedarikçi şirket ile ekonomik veya kişisel bir ilişkisi içerisinde olması ve bu ilişkinin işverene bildirilmemiş olması çıkar çatışmasını doğurur.

Örnek 1

X Şirket'inde bir satın alma şefi belirli bir tedarikçiden şişirilmiş fiyatlı alımlar gerçekleştirerek işvereni mağdur etmiştir. Söz konusu tedarikçi şirket, suistimali gerçekleştiren satın alma şefi tarafından eşinin adına kurulmuş ve aynı kişinin erkek kardeşi tarafından işletilmektedir. Bu ilişki, satın alma şefi tarafından işverene bildirilmemiş ve uzun yıllar boyunca mağdur şirket satın aldığı mal bedeli için rayiç bedelden çok daha yüksek tutarda ödemeler yapmak zorunda kalmıştır.

b) İhaleye fesat karıştırma

Çalışanlar, şirketleri adına yetkili olarak katıldıkları ihalelere fesat karıştırarak işverenlerini mağdur edebilirler. Bir ihalede rakip şirketlerin tekliflerine ulaşabilen bir yetkili ihaleyi kazanabilmek için kendi şirketinin teklifini işverene danışmadan değiştirebilir. Aynı şekilde, işverene danışmadan rekabete açık ihalelerde fiyat indirimine gidebilir.

Örnek 2

ABC Şirketi'nde müdür olarak görev yapan bir kişi, satın almaları çalışanlarından birinin ilişkisi olduğu bir tedarikçiye yönlendirmek için ihalelerde çok sayıda gerekçesiz indirim yapmıştır. İşverene bildirilmeyen bu durumun mağdur şirkete zararı 150.000 \$'dır.

c) Sabit kıymet alımları

Arazi, arsa ve bina gibi tek seferlik yapılan yüksek maliyetli alımlarda, yetkili kişi satın alma sürecinde işverenine bildirmeden, tedarikçi ile yüksek fiyat üzerinden anlaşıp ekonomik bir fayda sağlayabilir.

d) Düşük fiyattan yapılan satışlar

Çalışanlar, ekonomik veya kişisel ilişki içerisinde oldukları müşteri şirketlere piyasa değerinden düşük fiyattan satış yaparak ekonomik fayda sağlayabilir ve işverenlerini mağdur edebilirler.

Örnek 3

XYZ Şirket'inde çalışan bir yetkili, Şirket'in aktifine kayıtlı bir gayrimenkulünü gizli ilişkisi olan bir diğer şirkete piyasa değerinin altında satarak, işverenini \$ 500.000,00 zarara uğratmıştır.

Böyle bir işlem, mağdur şirketin karlılığını düşüreceği gibi yapılan indirim tutarına bağlı olarak şirketin zarar etmesine de sebep olabilir.

Örnek 4

Bir tesis müdürü, önemli müşterilerine kolaylık sağlamak için alımın gerçekleşmesinden 60 gün sonra fatura düzenlemektedir. Bu müşterilerden olan alacakların vade tarihi geldiğinde, söz konusu kişi satış kayıtlarını silmek için iptal kayıtları atmıştır. Tesis müdürü, önceki alacaklar defter kayıtlarından silindikten sonra aynı müşterilere yeni satış faturaları düzenlemiştir. Bu şekilde, alacak kayıtları vade tarihi geçmeyecek şekilde ileriye taşınmaktadır.

e) Alacakların silinmesi

Şirket çalışanları, işverenlerinin, gizli ilişkide oldukları müşteri şirketlerden olan alacaklarını silmek suretiyle muhasebe kayıtlarını tahrip edebilir.

Kırmızı alarm (Red flags)

Aşağıda belirtilen durumlar çıkar çatışmasına maruz kaldığınızın göstergesi olabilir.

- Tedarikçilerin adresleri ile çalışanların adreslerinin aynı olması
- Eksik tedarikçi adresleri
- Gerekeceğiz olmaksızın veya olağandışı şekilde ödeme kolaylığı sağlanan tedarikçilerin varlığı
- Mevcut veya aday bir tedarikçi ile çalışılması için yapılan çalışan baskısı
- Standardın altında sağlanan mal ve hizmetler
- Tedarikçiler veya müşteriler arasında şirket çalışanlarının yakınlarının veya işverenlerinin bulunması
- Tedarikçiler ile çok yakın ilişki içinde olunması ve tedarikçiden gelen ama kabul edilmesi uygun olmayan hediye ve ikramlar
- Çok sayıda satış iptali kayıtları

Sorularınız ve detaylı bilgi için

Serkan Tarmur
PwC Türkiye
Danışmanlık Hizmetleri, Ortak
Tel: +90 (212) 376 5312
E-posta: serkan.tarmur@tr.pwc.com

Bekir Özdemir, CFE
PwC Türkiye
Suistimal İnceleme Birimi, Müdür
Tel: +90 (212) 376 5946
E-posta: bekir.ozdemir@tr.pwc.com